Villon

SLIKE

NOLIT

56

VILON

SLIKE

MALA UMETNIČKA
ENCIKLOPEDIJA

Naslov originala

VILLON

PEINTURES

par

RAYMOND COGNIAT

FERNAND HAZAN
35-37, Rue de Seine, Paris VI

VILON

SLIKE

TEKST
REJMON KONJA

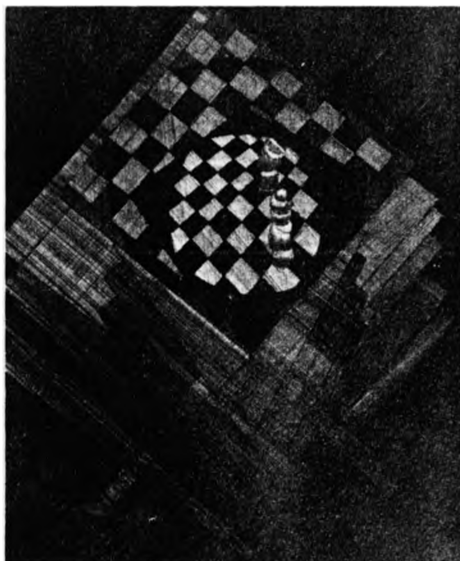
NOLIT/BEOGRAD
1965

Prevela
ZAGORKA GRUJIĆ-VERČON

Štampa tekstova
»Radiša Timotić«, Beograd

Na Žaka Vilona (Jacque Villon) mislimo pomalo kao na Franju Asiškog; raznežujemo se nad njegovom plemenitošću, odsustvom ljubomore i ambicije, nad njegovim snažnim, neagresivnim talentom, nad njegovom suzdržljivošću, u jednom egzibicionističkom dobu, nad njegovim radom, u kome nije bilo padova i pored teških godina, nad njegovim jednostavnim životom, uvek ispravnim, bez i trunke jadikovanja. Ta njegova blagost nije bila plod rezignacije već unutrašnje sigurnosti, koju nije moglo da uzdrma nikakvo iskušenje. Ali ako treba da se raznežavamo nad tolikim vrlinama, treba isto tako da znamo koliko odricanja i hrabrosti one predstavljaju; jer da bismo ih priznali, trebalo je da uspeh kruniše tolike zasluge.

Žak Vilon se rodio 1875. u Damvilu u Eru. Pošto je pohađao drugi stepen nastave u Ruanu, mislio je najpre da se bavi pravima. Međutim, kao beležnički pripravnik uverio se da je njegov izričit poziv slikarstvo, i tako dolazi 1894. u Pariz da bi u Ecole des Beaux-Arts uzimao časove od Kormona (Cormon). Uistinu, akademska mudrovanja su mu već izgledala nedovoljna, ali

ŠAHOVSKA TABLA. O-FORT. 1920.

on je učio ono što je bitno u zanatu, postigao je jednu sigurnost, čiji će pečat sačuvati čitavog svog života. Njegov nezavisan duh, njegov slobodni karakter više su ga privlačili ljudima koji su se, mada stariji od njega, slagali sa njegovom jasnom vizijom. Tuluz Lotrek, Foren, Štajlen (Toulouse-Lautrec, Forain, Steinlen) sačinjavali su u to vreme grupu koja je želela da prikazuje čoveka.

Vilonov stil je u to vreme bio veoma sličan stilu njegovih prethodnika. Tada on crta humoristične scene iz porodičnog života i objavljuje svoja dela u satiričnim listovima: Le Chat Noir, Le Gil Blas, Le Courrier Français, a naročito, L'Assiette au Beurre prima njegove crteže ne sluteći da će jednog dana Žak Vilon izgubiti ukus za satiru i da će učestvovati u najsavremenijim umetničkim pokretima.

Žaka Vilona prvo privlači fovizam razigranošću boja. Zatim se pojavljuje kubizam i njegovo oduševljenje odmah skreće u tome pravcu. Oko 1906. on počinje sve više da slika, a sve manje da crta. Godine 1908. aktivno učestvuje u kubističkim manifestacijama. U kubizmu on nalazi disciplinu, koja odgovara njegovom ukusu za red, a isto tako i smelost, koja odgovara njegovoj mašti. Tako se on snažno vezuje za ideje ovog doba, da je na njegov nagovor, i u njegovom ateljeu u Putou, osnovana čuvena grupa Zlatna sekcija (Section d'Or, 1912), kojoj su pripadali Glez, Frenan Leže, Mecinger, Kupka, La Frene, Delone (Gleizes, Fernand Léger, Metzinger, Kupka, La Fresnaye, Delaunay) i njegova braća i sestre, jer je čitava porodica bila uvučena u pokret.

Zaista, njegova dva brata su: Marsel Dišan (Marcel Duchamp), koji će se, blagodareći inicijativi koju je preuzeo sledećih godina, smatrati jednim od osnivača nadrealizma, i Rajmond Dišan-Vilon (Raymond Duchamp-Villon), skulptor i arhitekta, koji je poginuo 1914, ali je imao vremena da dá jedno skulptorsko delo čiji se značaj ne može zanemariti. Što se tiče njegove sestre Sizane Dišan (Suzanne Duchamp), takođe slikar-

ke, svežeg senzibiliteta, i ona će postati privrženik kubističkog pokreta.

Iako u novu estetiku unosi veoma ličnu notu, Žak Vilon je dugo bio nepriznat u Francuskoj, dok američki amateri vrlo brzo otkrivaju njegov značaj i pažljivo prate etape njegovog razvoja.

On je prišao kubizmu veoma slobodna duha i velikim delom kao reakcija na izvesne teorije iz tog doba. Dok su Pikaso i Brak (Picasso, Braque) godinama nastojali da otklone prevlast boje koju su istakli impresionizam i fovizam, dok se Fernan Leže drži elementarnih tonova iz narodne umetnosti, Vilon, posle upotrebe jedne game tamnih tonova, što je bilo vrlo kratkotrajno iskušenje, pokušava da prilagodi plastičnim konstrukcijama, što potiče od kubizma, jednu paletu izvanredno svežih i prefinjenih tonova. On ostvaruje prostor u kome struji isto onako vidljiv, onako lak i pokretljiv vazduh kao što je bio kod impresionista, u kome se rascvetavaju strogo geometrijske ali ustreptale forme. On ne zapostavlja atmosferu, čak bi se mogao napraviti zaključak u vezi Vilona u vidu izjave da on u kubizmu predstavlja impresionističku struju za koju su drugi pripadnici smatrali da su je odstranili. On u tome nalazi osnovne vrednosti, živu osećajnost, koja se oslanja na strukturu, a nije samo delo spontane improvizacije.

S druge strane, u odnosu na pokret Vilonovo delo predstavlja jedno veoma izuzetno strujanje unutar samog kubizma, čak bi se moglo reći opoziciju. Kubizam je u svim svojim manifestacijama statičan i nastoji da fiksira forme u jednoj stalnoj nepokretnosti.

MALI CRTAČ. O-FORT. 1935.

Baš upravo zbog te stabilnosti i upoređuju kubizam u principu sa klasičnim idejama. Međutim, Žaka Vilona je u svim periodima njegovog stvaralaštva privlačilo prikazivanje pokreta. U njegovim humorističnim crtežima oseća se želja da se izrazi izvesno zračenje; a ta impresija raste i postaje izvesnost

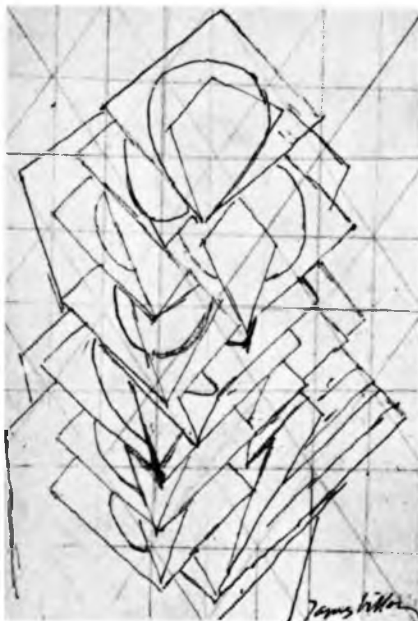

FIGURA U PLANOVIMA. CRTEŽ. 1921.

počev od onog trenutka kada on udovoljava jednoj samovoljnoj estetici, jednoj plastici koja prvenstveno služi njegovim idejama. Jedno od njegovih prvih platna iz herojskog doba kubizma predstavlja *Vojnike u maršu* (sl. 2) i po njemu je on srodan italijanskim traženjima iz kojih će se roditi futurizam.

Kasnije će tražiti za teme vršalice, avione, trkačke konje, ne zbog impresionističkog presijavanja njihovih boja, nego zbog sinteze na koju je on namerno sveo njihove pokretne forme. Po onome što predstavlja sistematičnost i negativan stav u odnosu na posmatranje spoljnjeg sveta Vilonova umetnost se u velikoj meri može smatrati i odbranom od kubizma. Deformacije ili redukcija forme na geometrijske vidove ne samo da ne razbija te forme, nego je naprotiv za njega sredstvo da predstavi njihovu ekspanziju upotrebom plastičnih sličnosti.

Taj njegov stav potvrđuje i mesto koje ima svetlost u njegovom delu, ona svetlost koja je svesno odstranjena iz većine dela velikih kubista, a kod njega je primarna jer daje ritam planovima, jer određuje njihovu geometriju i stvara dimenzije prostora. Isti zahtev se oseća čak i u paleti: ne samo da se on odriče senke, nego, s retkim izuzecima, i tamnih ili neutralnih tonaliteta, koje su tako dugo koristili drugi kubisti. U izvesnoj meri on nam ponekad izgleda bliži Difiju (Dufy) nego Braku ili Pikasu, i ne čudimo se što je i on, kao i Difi, za svoje teme uzimao scene iz vršidbe, ne zbog geometrijske forme predmeta, nego da bi pokušao da sjedini ove mehaničke predmete i njihove ritmove sa svetlošću i zlatom žetve.

Tako Žak Vilon ostaje uvek blizak prirodi. U njoj on neprestano traži svoj podsticaj, i ne pokušava nikada da prekine sa tim izvorom emocije. Bez sumnje zbog tih stvari, veoma neortodoksnih s obzirom na teorije, nije godinama bio uvršćen među velikane, ali su mu baš one omogućile da ga

posle drugog rata mladi francuski umetnici prihvate kao otkrovenje.

U trenutku kada su najslavniji osnivači kubizma smatrani cenjenim majstorima, ali od kojih više nema šta da se očekuje zato što su sami došli do kraja, Žak Vilon izgleda kao nosilac nove poruke, jer se u njemu obavlja sinteza oblika i boje, statike i pokreta, misli i spontanosti koju traže mladi slikari da bi izgradili jednu novu estetiku. Mladost nalazi u njemu svežinu osećanja i iskrenost doživljaja koje su joj potrebne.

U ovom posleratnom periodu Žak Vilon pridaje mnogo veću važnost pejzažu nego ranije. U njemu se on razmahnuo sa većom slobodom i postigao tu jednu vedrinu koja se nije tako lako mogla naći u njegovim ranijim delima. Pejzaž i scene iz plenera postaju čak najvažnije u njegovom delu, toliko čak, da kad stvara kompozicije koje izgledaju apstraktne, u njima se uprkos svemu osećaju reminiscencije svetlosti, atmosfere, čak dekora koji je inspirisala priroda. Žak Vilon koristi izvanrednu slobodu i nikada nijedno njegovo platno ne daje utisak prinude.

Pre nego što je doživeo slavu, Žak Vilon je upoznao teške godine. Da bi zaradio za život, on je u to vreme radio kao graver i stekao izvrsnu spretnost. Čak je pravio i bakroreze — reprodukcije modernih slikara. Ta veština je premašala obično tehničko znanje i ostavljala mu dovoljno nezavisnosti, tako da je smatran jednim od najoriginalnijih i najstručnijih gravera XX veka. On je veliki majstor svog zanata i primenjuje paralelne crtice za senčenje zapanjujućom spretnošću, dokazujući i tu osećanje za svetlost i konstrukciju, koristeći se u principu

PESNIK. CRTEŽ. 1933.

jednim strogim zanatom da bi postigao beskrajno suptilne harmonije i tako retku, tako dragocenu prefinjenost sivih, baš kao što su i svetle harmonije njegove slikarske palete.

Žaka Vilona nisu, kao većinu današnjih velikih umetnika, privlačili drugi oblici umetnosti. Nisu ga mamile ni skulptura, ni keramika. I samo je nakon dugog oklevanja pri-

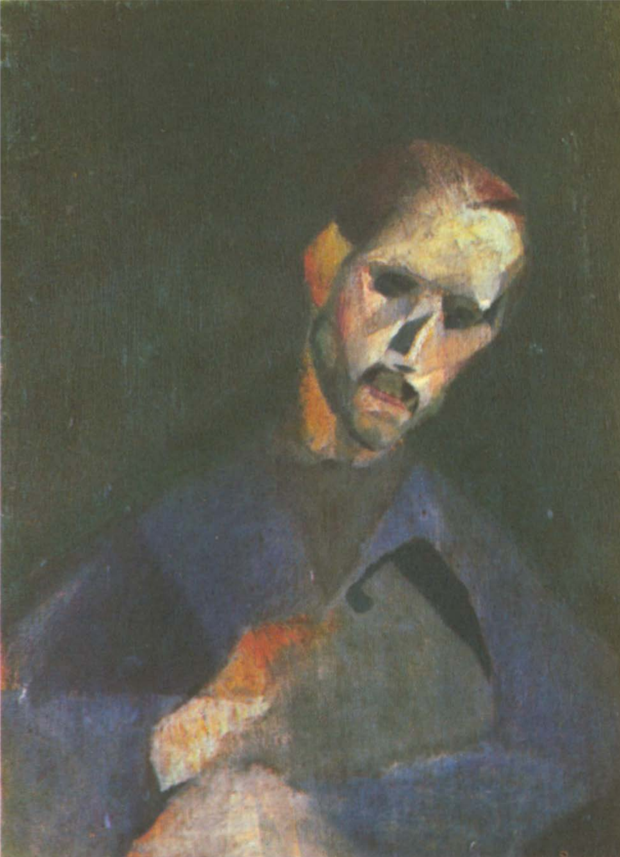
stao da se po njegovim kompozicijama naprave nekoliko vitroa i tapiserija. Bez sumnje da treba u toj uzdržljivosti videti jedan vid njegovih skrupula, čak bismo mogli reći njegove stidljivosti, jer ponekad ima više skromnosti u prihvatanju nego u nepomirljivom odbijanju. Tih nekoliko ogleda su dokazali da njegova umetnost, koja je izgledala pravljena za intimnost spokojnih enterijera, odgovara i velikim zidnim površinama, jer u svim uslovima zadržava snagu tihog zračenja i nerazmetljivo blistave poezije.

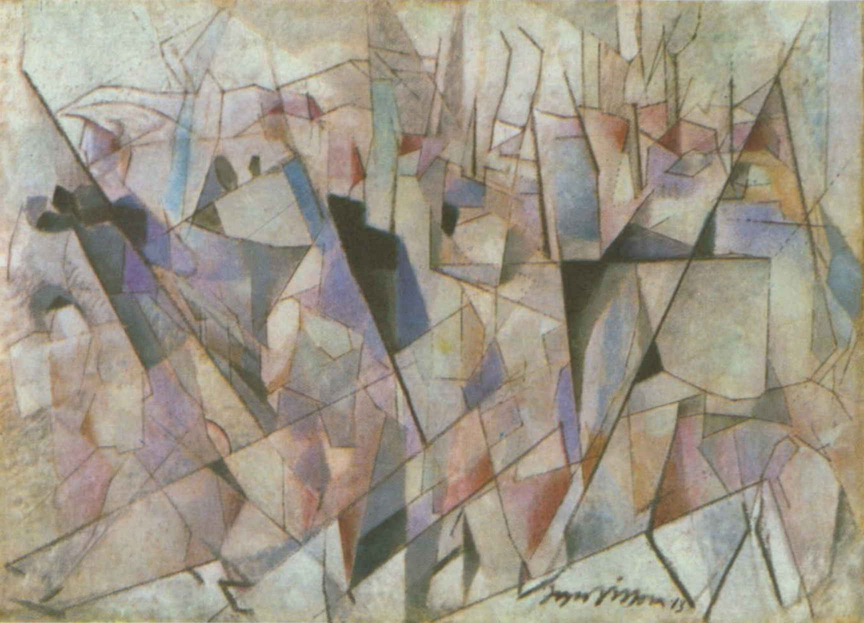
REPRODUKCIJE

Na omotu:

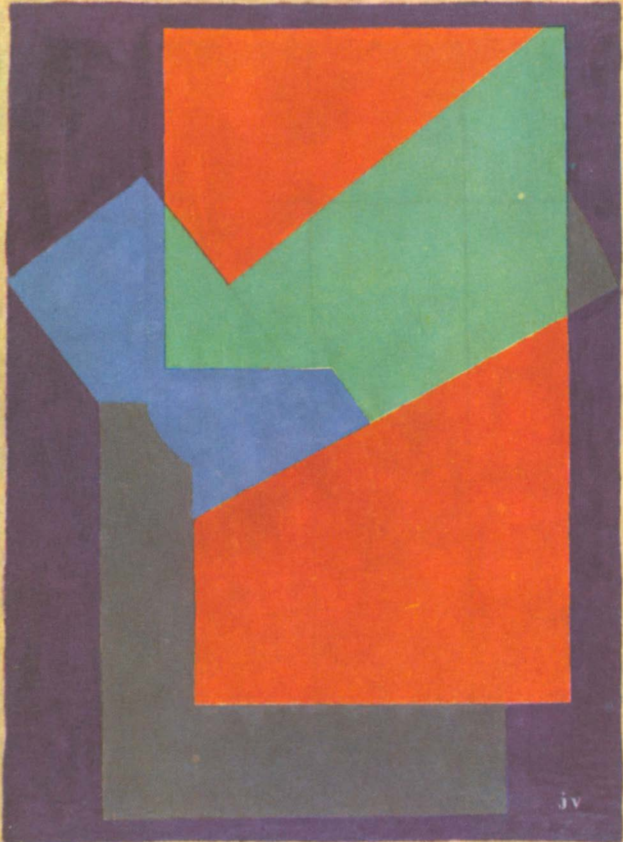
UMETNIKOV PORTRET. *1949. Zbirka Luj Kare, Pariz.*

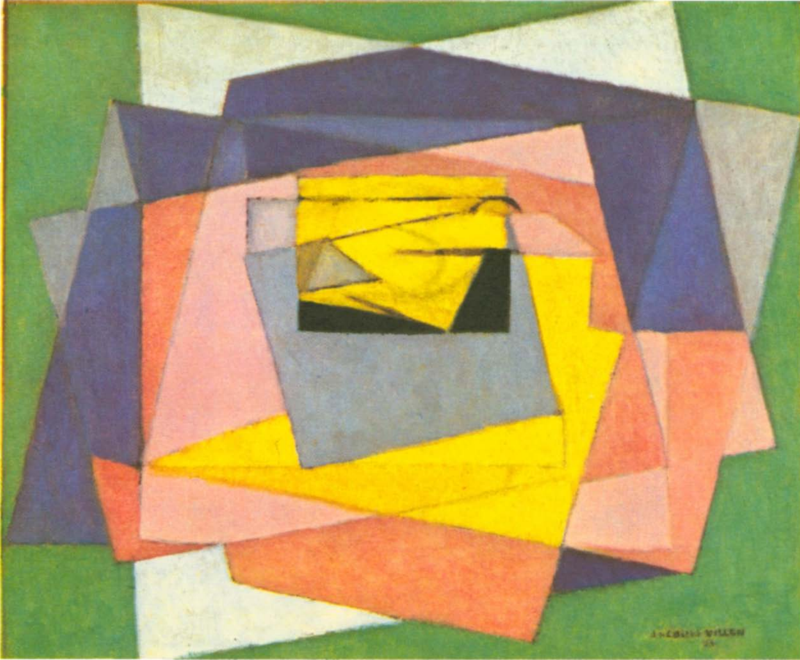
1. PORTRET RAJMONA DIŠAN-VILONA. *1911. Muzej moderne, Pariz.*
2. VOJNICI U MARŠU. *1913. Zbirka Luj Kare, Pariz.*
3. KOMPOZICIJA U ŽUTOM I PLAVOM, ILI GALOP. *1921. Zbirka Žerar Bonije, Stokholm.*
4. LULA, ILI TIŠINA. *1922. Privatna zbirka.*
5. HARTIJA. *1923. Zbirka Luj Kare, Pariz.*
6. ARHITEKTURA. *1931. Kolekcija Luj Kare, Pariz.*
7. ODAKLE SE OKREĆU LEĐA ŽIVOTU. *1938. Zbirka Gospođe Roberta Bleja, Pariz.*
8. POVRTNJAK. *1941. Privatna zbirka.*
9. STOG ŽITA. *1946. Zbirka Ranjar Malcau, Oslo.*
10. ATELJE ZA MEHANIKU: BUKA. *1947. Kolekcija Leon Disberg, Vervije.*
11. PORTRET MARSELA DIŠANA. *1951. Kolekcija Sonje Heni-Nils Onstad, Los Anđelos.*
12. CRNI GOLUBARNIK. *1953. Zbirka Žeron Hil, Njujork.*
13. ORLI. *1954. Privatna zbirka.*
14. SENA U DOLINICI KRAJ HAGA. *1959. Galerija Luj Kare, Pariz.*
15. U DOLINICI KRAJ HAGA. *1960. Privatna zbirka.*

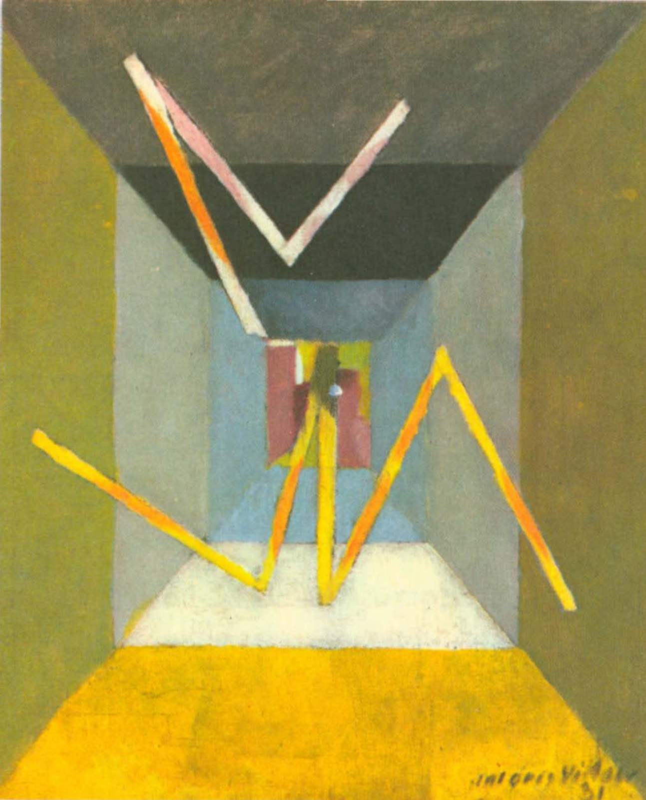

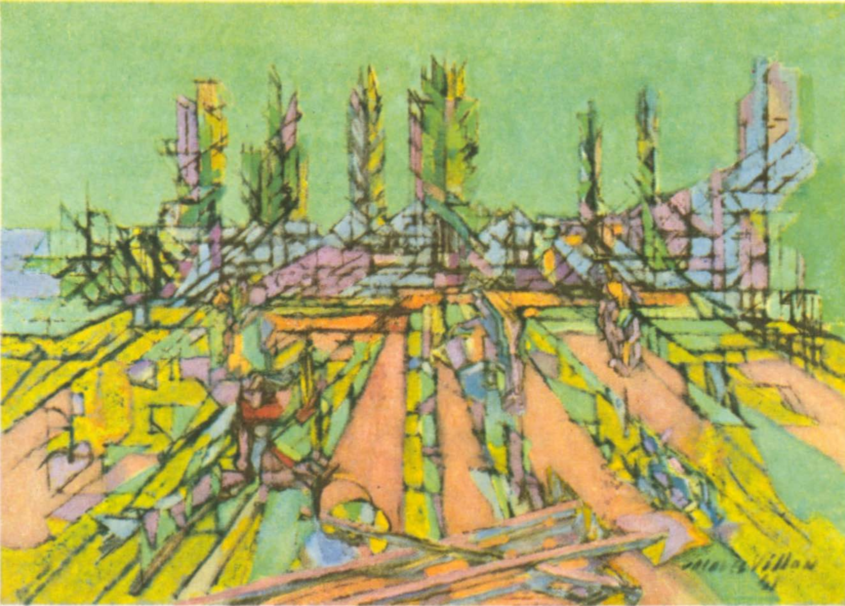

jv

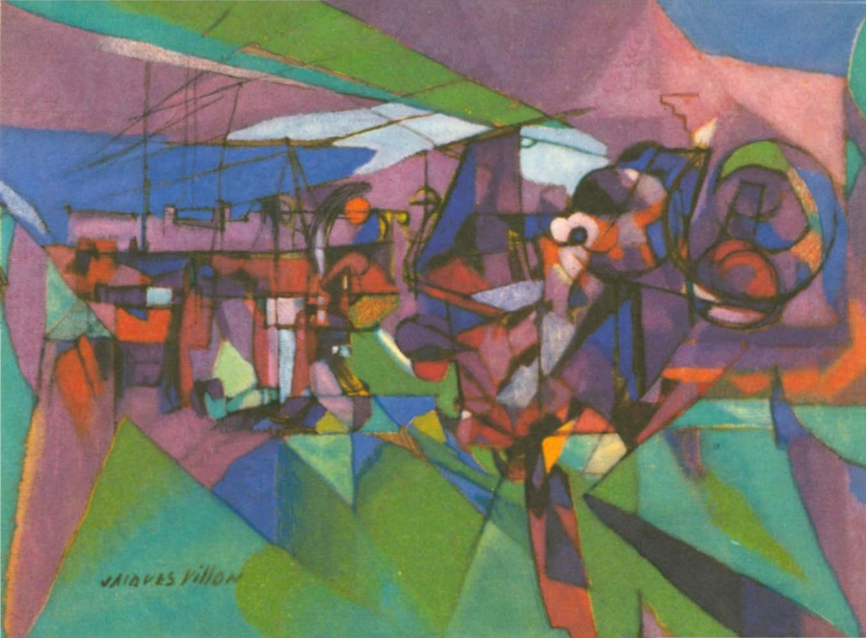

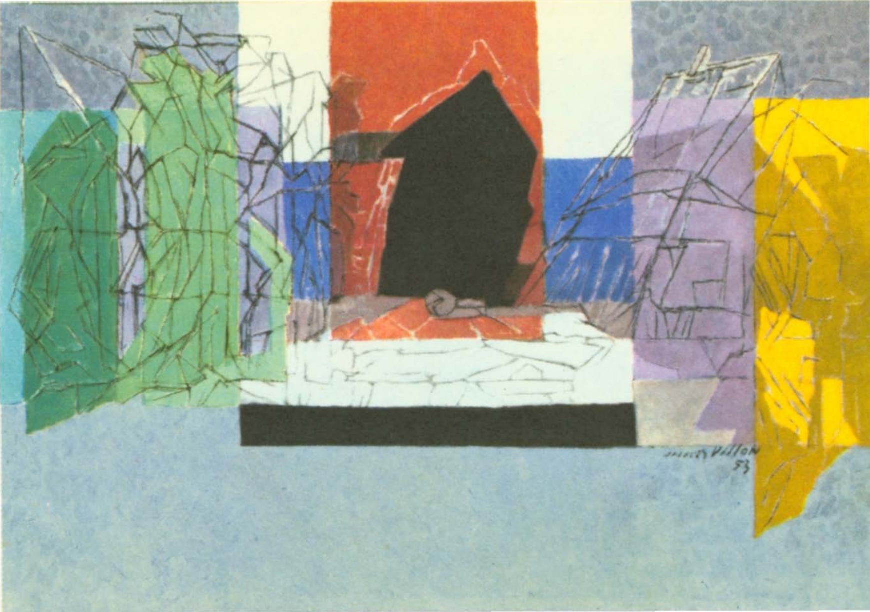

JACQUES VILLON

Villon
53

